

Vredništvo:

na Travnika št. 277. I. nadst. (ono
skrbi tudi za razpošiljanje lista).

Prejemajo se za plačilo vsakršna
oznanila tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako natisno vrsto 5
gold., če se oznanilo samo enkrat na-
jima, če dvakrat, 8 gold., če trikrat,
10 n. v. a. — Povrh tega še vsak
krat 30 n. za štampolj.

IZJAVE

za domače, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v petek 5. junija 1868.

Izhaja vsak petek.

Velja po podli pošiljana za celo leto
3 gold., za pol leta 1 gold. 60 n., za
četrt leta 80 n. Kdor sam po-
šilja, plača za celo leto namo 2 g. 50
n., za 1/2 l. 1 g. 30 n., za četrt l. 70 n.
Naročilna pisana in reklamacijska
pošiljajo vredništvo.

Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici K. Schar-jevi na Travniku
po 5 soldov.

Letošnja razstava v Gorici.

(Konec.)

Zelenina in sploh vrtnarijska in spomladanjska
poljska pridelka je razstavilo po narodnosti: Slovencev
12, Italijanov 5, Nemca 2. Slovenskim pridelkom sme-
mo nekako še prištevati, kar so poslali laški ali nem-
ški posestniki ali kmetovavci, kateri pa imajo svoje vrte
ali njive v slovenskih krajih; in takih razstavcev bi
bilo 5.

Daril ali pohval so dobili: Slovenci 10 daril in 8
pohval; (državna in privatna darila so vsa slovenski
razložniki prejeli.) Povrh tega je bilo prisojenih 3 daril
na slov. zemlji zraslim pridelkom dveh laških in ene-
ga nemškega razstavca, in 1 pohvala tudi za take pri-
delke. — Na Lahe je prišlo 5 daril; na Nemce 3 (2 za
pridelke na slov. zemlji, 1 za pridelke na laški zemlji)
in 1 pohvala.

Cveticice je razstavilo: Nemcev 5, Lahov 4, Slovencev
1 in 1 neznanec (g. S—L.)

Daril je bilo prisojenih: Lahom 3 in 1 pohvala;
Nemcem 11 in 5 pohval, Slovencev 1 in 1 pohvala. *)

*) Dveh razstavcev ne vam kam prištevati, gg. M—ch—n in

Podlistek.**Zvezdar.**

(Poleg nemškega poslovenil-ah-)

Po visokih dvoranah svetovavničnih se je valila
velika množica raznovrstno in lepo oblečenih gospo-
dov in gospa. Nar bolj pa so se odlikovali resni španj-
ski vitezi v črnem zametovem oblačilu, i bruseljski
svetovavci z zlatimi verižicami in strašno velikimi
perukami.

Nar raji pa so se oči ustavljale nad volivnim knež-
jim parom, nad knezom in kneginjo volivno. — Maks.
Emanuel in njegova še mlada soproga sta sedela na
zlatih prestolih. Volivni knez je imel strašno veliko be-
lo peruko, izpod ktere so kodri po ramenih viseli, sin
pa svilnato kuratko z belimi vžitimi razzporki iz atlasa.
Pokrival ga je plašč iz gornostajeve kožuhovine. Ročnik
njegovega meča se je svetlel zlata in biserov.

Kneginja, krasna hči poljskega kralja Sobjeskega,
je imela belo svilnatodamastno obleko; ktera je bila
po šivu z biseri in dragocenimi kameni posuta, in z
zlatimi cvetličnimi ošita. Povrh je imeča moder plašč iz
ravno iste robe, ki je bil podšit in obrobljen z gorno-
stajevo kožuhovino. Fontanžov in sercolomov *) ni ime-
la, pa dala se je bila prav okusno svoje bogate črne
lase splesti in z dragim zlatim vencem okinčati. Čez
hrbet se je zibalo tenko in zlahno zagrinjalo iz bru-
seljskih čipk (pic). Okinčan je bil še se zlatimi zvezda-
mi. Ne da se misliti lepše podobe, kakor tega knežjega
para, obdanega z vencem čvrstih plemičev.

Pozvanci bruseljskih zbornikov so bili ravno kar
sedli, in ravno pod preprogo, v ktero je bila vtkana
podoba, ki je kazala, kako se je bil Karol V. carstva
odpovedal. Trobentanja in bobnanja so se okna tresla
in iz dvorannih vrat se je valila množica šem (maškar).

Dajte Ciganki prostora, zavpije nekdo izred

*) Fontanži so bili stolpi iz las narejeni, ktere je čučežen po
koncu držal. Oviti so bili s traki in narejenimi kodri (sercolomi).—

Posnel sem to statistične razkaze iz knjžico, ki
jo je o razstavi izdal odbor razstavnih, in kateri je na-
slov; „Rapporto sulla esposizione di prodotti d'orticul-
tura e giardinaggio, aperta in Gorizia addi 14. Maggio
1868“; mislim torej, da je moj vir zanesljiv. Razstav-
ci so mi vsi (razun v opazki omenjenih 2) osebno ali
po takih okolnostih znani, da se gledó na njih narod-
nost gotovo ne motim. Lahom sem še celo enega go-
spoda prištel, kateri bi znabiti protestoval, ko bi to vedel.

Ako zdaj to številke pri vrtnarijskih razstavkih
pregledamo, posnamemo iz njih dokaz: 1) da je slo-
venskih razstavcev 5 več, ko laških in nemških skup;
ali če hočemo biti velikodušni in jima prepustimo tistih
5 razložnikov, katerih pridelki so na naših tleh rasli,
imamo mi 12 in Lah in Nemci skup tudi le 12 raz-
stavcev; 2.) da so slovenski razložniki 2 darili več, ko
laški in nemški skupaj, odnesli, tudi če ne štejemo za
— 3 daril za pridelke neslovenskih razstavcev in
naši zemlji s slovenskim dlanom pridelane.

V razstavi cvetlički gre predstva nemškimi vrtnar-
jem nemških gospodarjev. Razmera med njimi in uni-

Sm.—t.—z. lni vam, da je slovenske rodovine, pa menda le polščeni;
drugi je, po imenu soditi, Slovan.

množice. In pred vsemi je priskakljala krasna španjska
Ciganka ploskaje s kastanjetami.

Njene okroglo roke z mehko, voljno, prezorno kožo
so ovajale, da ni bila zrasla v umazanih ciganskih ša-
torih. V množici odpre se ulica—in ciganka začne španj-
ski narodni ples prav ugodno plesati. Ko neha ple-
sati pride mož z velikansko krono in laneno peruko
na glavi, z mečem iz suhega mesa narejenim med še-
me ter vpije: „Pazite! Spoštujte mitične podobe!“

Mitične podobe so prišle. Bili so poslanci cehov:
Melhior Peter, strojar, je delal Muzo; Peter Hodi čev-
ljar Apolona; Jožef Kulemburg, olar, alegorično podo-
bo španjskega kraljestva; Janez Vambčest, brodar,
genija varha Španije, in Adam Sivec, suknar, varha
španjske Nizkozemlje. Temu se je bilo polomilo v gube-
či eno pozlačenih perut, drugo pa na stran pregnilo.

Prva v vrsti je drobnela Bruksela, alegorična po-
doba bruseljskega mesta, v starinski obleki, in zidno
krono na glavi. Igrala je to, ljubeznjiva županova hčer-
ka. Starinski svoji nalogi nasproti je nesla kozarec iz
očetove skrinje, kakoršen je bil navaden v srednjem
veku.

Zložen je bil iz večega in manjšega kozarca.
Manjši je visel v vojnici in se je osuknil, ko se je uni-
veči obrnil. Vse vkup je bilo narejeno iz pozlačenega
srebra in imelo obliko gospe, držeče z rokama nad
glavo razpetima manjšo čašico. Oba kozarca sta bila
polna vina.

Blaga Bruksela se bliža, vsa rudeča v obličji, s
pobesenimi očmi volivnemu knezu, priklone se ter reče:

Presvitli volivni knez! Prosim Vas, pijte meni na
čast!

Maks Emanuel prejme kozarec in večega tako
ročno izprazni, da iz manjšega kapljice ne izlije; da
ga darivki nazaj in reče:

Blaga devica! Prosim vas, pijte meni na čast!

Bruksela manjši kozarček izpije in tako je bila
stara šega izpolnjena.

(Dalje prih.)

ma dveh narodnostima glodé razstavcev je sicer 5:6, ali daril jim je prisojenik 11 in 5 pohval; unim vsem skup pa le 5-6 daril in 2-3 pohval. — Sicer je pa le vrtnarijsko-kmetijska razstava, s ktere se mora merilo posneti, cvetlička je le luxus.

Kaj pravite k temu vi, gospodje „indigeni“? Vemo, vemo, kje v „Observatore“ jevem dopisu pomota tiči: V tem, da misli, da slovenski svet se še le pod sv. Goro začne, in le gor je proti severju od on dot „montagna“ da je slovenska zemlja. Okolica goriška, Breda, Kras, Ipavska dolina, vse to je g. dopisniku brž ko ne laški svet.

Pa kaj cemo tirjati, da bi g. dopisnik „Obs.“ jev v domacem narodopisju zaupen bil, saj se o kmetijstvu nič ne razume, ako ravno je — ce se ne molim — delaven od kmetijsko dražbe. Kajti, ko bi o poljedelstvu le kolikaj znal, ne bi mu bilo treba smešno patetično konstatovati, da iz „gor“ ni bilo nič razstavljenegal. Kteri ne zvedonce, ampak kteri vsakdanji clovek z zdravim mozgani ne ve, da v „gorah“ o tistem času, ko je bila pri nas letos razstava, se, rekli bi, peč kurijo in je šar dai poprej konaj sneg skopnel?

Ne maram sicer kmetijstvo, kmetijski napredek z narodnostjo mesati, ker je to dvoje druga od druge neodvisnih reci; ali, ce se za hocemo s predstvom ponasati in napredek kmetijski po narodnosti soditi, lahko na vsa usta povem, da ne le vsi laški kmetje od Romana do morja, timvec tudi marsikteri gospod od kmetijske družbe v Gorici bi lahko v solo hodil k tistim slovenskim kmetom, ki so bili ne le v letošnji razstavi naj bolje zastopani, kterih polja marvec so sama na sobi še veliko lepša — stalna razstava. Da je okolica goriška tak rajski vrt — zahvaliti se imamo sploh slovenskemu umu in dlanu. R.

Gorica.

(Konec.)

V 21. listu smo obečali nekoliko podučnih posnetkov iz značajopisa naših laških strank. — Dvoje reči bi se dalj morebiti na slovenske narodno-politične razmere obrniti.

Ako preudarimo še enkrat vse, kar smo o laških strankah povedali, kakšna se nam kaže politika tistih naših meščanov, ki so se od a tout prix opozicijske stranke ločili? Obracajmo jo kakor hocemo: oportunitatna politika je. — „Signori, coi principi non si transige“, tako smo slišali večkrat v našem dež. zboru pondarjati. Načel Lah ne menjava, pa tudi oportuniteta *) ne perhorrescuje. Kar se tiče to besede v čisto narodno-slovenski obleki (!), moramo jo, predno o njej govorimo, pojasniti. Kaj je oportunitet? Nekteri mislijo, da igrati se s principi, menjavati načela, kakor veter od to ali une strani potegne; danas helo, jutre črno trditi; letos to, k letu kaj družega zahtevati: to da je oportunitat. To ni oportunitat, to je — brez značajnost. Oportunitat si moramo misliti tako-le: Parobrod, ki jo reže kamor bodi po morji, zdaj zdaj jadra razpne, če je kaj ugodne sape, zdaj zdaj mašino podkuri; zdaj krmi naravnost po črti, ki mu jo severnica kaže; ne ustraši se pa tudi ovinkov, če sprevidi, da po njih svoj cilj hitreje doseže, ko, če bi se po krajši poti vpirali moral nasprotnemu toku ali vetru. Potujoč u. pr. na nos dobre nade udari jo tje doli nekam proti Brasiliji, pa vendar v zaželjeni ladjostaji mačka poprej spusti, ko, če bi bil ob zahodnem bregu Afrike naravnost na predgorje meril. Včasih se celo raji kje ustavi in zavetja išče, ko da bi sebe in potovavce, la dijo in blago v nevarnost pripravil. Reci zdaj, kdor

moreč, da je poveljnik tega parnika, nij zgrešil ali se medpotoma spremljal. Cilja ni premenil, menjavaj jo le poti, krožil je po okoliščinah; namena pa je ves čas isti bil, samo sredstva je premenjavaj. In to je oportunitat. — Lahji so gotovo prekanjeni politikarji, a oni znajo lavirati; v tem ko na svoj cilj merijo, ne smujejo se, če jim kdo očita, da so oportunitatovei. Tu di vladi blizati se, ni jih sram, če le vidijs, da to do sogo njih namena pospešuje. Cilj njihov pa in namen je skoz in skoz ta: postiljati ni dobro, kolikor je mogoče, v narodnem in političnem, duševnem in materialnem oziru. Njih oportunitatna politika je toda interesovska politika. Oni dobro poznajo svoj pregovor: l'ottimo è il nemico del buono; vejo, da je bolje: drži ga, ko lovi ga; vedó, da bi bilo neapametno, hlapati in hlepiti po ne vem kakih daljnih, negotovih vzorih, med tem pa zanemarjati in v nevarnost davati dobiček, ki jim ga ponuja neposredna sedajnost; oni, držeči v ustih meso, ne hlapajo po svoji sonci ali po luni v reki.

Poglejmo zdaj, kako je kaj v tem oziru pri nas Slovenih.

Vem, da je primerjanje med nami in Lahi precej zapasto, ali kako mrveo poduka vendar-le z njih politične mize lahko pobermemo. Kdo ne ve, kaj je slovensko časništvo lani in letos z našimi državni poslanci in posebnó s Svetecem ugajalo? In kaj je jedro vse graje in vsega očitanja? Oportunitat! ées, da delajo oportunitatno politiko! — Delaj, delaj drugače, če imaš roke zvezane. Toda, o tem v posebnem sestavku. Kar se pa tiče naše časniške, Svetec-jade, naj že danas nekaj omenimo. Svetec-a so hoteli nekteri po anglezki ofikarji politikarji ne samo zavoljo oportunitatne politike, timvec tudi za to gonobiti, ker so slišali, da je nekdo nekemu na nho počepal, da je čul praviti, da nekdo sumi, da je g. Svetec mislil vložiti prošnjo za — pa vendar ne za rabeljna slovenskega naroda?! — ne, za — sodnijskega svetovavca!! — Ta osodepolna, vnebovpijoča misel me sili povedati nekaj o uradnikih, pa prošim, naj mi nihče ne zameri, da č. čitatelje po ovinku nekam popeljem.

Mnogokrat čitamo po časnikih, da vlada na Primorskem Laho pestuje in boža, Slovence pa zanemarja. Res je skoraj tako; toda ni je prikazni brez vzrokov. Veste, kje moramo iskati glavnega vzroka, da je tako? Pri uradnikih laških. Po vseh uradih, nižih in viših, imajo Lahi vse polno svojih ljudi. Laški uradnik pa je naroden. Če je prisiljen in če zna, piše v pisarnici tudi nemški, če ne, pa vpelje laščino svojevoljno zoper postavó ali navado tudi celo tano, ker je bil od nekdanj le nemški uradni jezik navaden (priča temu naš Kanal, Tomini itd.). Zunaj uradnice pa je Lah-Lah: misli, govori laški, živi po laški, in to od praktikanca gori do naj više stopinje. Da bi se Lah narodno zvrigel, odnarodil, to bi bila izjema, redka ko bela muha; k večjemu v vojaški službi se kaj takega primeri. Bodi si na kateri stopinji koli, povsod ljubi in skrbi Lah za svojo narodnost, za jezik svoj, za svoje ljudi. Lah je nadalje olikan in uglajen-gospa njegova še bolj; beseda mu je sladka in gladka, poklon gibčen in prikupljiv; naj gre za kar si bodi, za osebne ali narodne reči, vse trdnjavice in trdnjave birokratične morajo se mu podati od domačega urada do ministerstva. Da, protekcija, dobra beseda o pravem času na pravem mestu je velemoč, naj roče kdo, kar hoče. Vse doseže Lah po uradnikih svojih ali po elementih, ki so s njimi zvezi.

Kako pa naši slovenski uradniki? Razun peščice vrlih narodnjakov, ki jih je novejš čas rodil ali prerodil, imamo po raznih slovenskih deželah celo krdelo odnarodencev, ali starovercev s „kranjsko šprabo“, možnih sicer, toda jim sree za narod in napredek narodni ne bije, ker ga ne poznajo; ignoti nulla cupido. Upliv njihov reč narodno in uradnike narodno tlači, a ne jači jih.

Naše Primorsko pa še posebno tudi zaradi tega medli, ker zraven takih naših uradnikov, o kterih veljajo besede: „sovražniki clovekov so domači njegovi“, primeroma vse preveč tujih uradnikov, imamo, ne le nemških, kakor po družih okrajinah slovenskih, timvec vse polno nedomačih Italijanov, ki jih je porinila osoda poprej iz Lombardije, potle kterega z Ogorškega in Hrovaškega in slednjič iz Benečije. Narodnjaki slovenski med uradniki so potem takem potis-

*) Pa ne, da bi s to z nemškim umlautom izpeljano, v optalem čisto domačo obliko (!) besede „oportunitas“ bratom Horatorom ali komu drugemu zabavljali, opomniti samo hocemo čitatelje: naj bi se, predno jo izgovorijo ali rabijo, lepo andohljivo prekriz-ir-ali, ter je iz pioleta do jezika-oslovske modrosti ne perhorrescujali. Pz.

njeni v kolih; glas in vpliv njihov je zlasti menda zdaj malo več ko nič. — Kedar bodo naše uradnike zaležene z narodnimi uradniki, ali vsaj takimi, ki naš jezik znajo in ljubijo in so nam pravični; kedar bodo vse naše sodnije same Svetec o za svetovavce imele; podle blagor ti, Slovenija! Ni li to res? Nimamo li že do sedaj tej trditvi dokazov. Tisto malo, kar smo u. pr. mi v Gorici dosegli, dosegli smo, večji del po uradnikih, po tisti kopici narodnih uradnikov, ki jih imamo, ali smo jih imeli (mislimo si gimnazij). Ne nasprotujmo tedaj narodnim uradnikom, zmožnim in značajnim, ne zmerjajmo jih s hlapci, sužnji; želimo narveč, da bi v kratkem času mogli se ponášati z njimi, kakor prvi kristjani onemoglemu paganstvu nasproti: *Omnia vestra implevimus: forum, Senatam, castra* itd. To, to bi bil kvas narodnemu hlebu, drugači ko nepremišljeno zabavljanje!

Hoteli smo po tem ovinku dokazati, da gonjba zoper Svetec-a iz tega vzroka, ker se je sumilo, da bi rad nazaj v državno službo prestopil, ni bila modra. S tim pa nočemo Svetec-a sploh zagovarjati, nekaj za to ne, ker se bojimo, da bi njegov neovržen in neovržni pro domo v „Novicah“ bolj podirali ko podpirali; nekaj, drugič, zato ne, ker nočemo kaliti spopostovanja, ki mu ga nasprotniki njegovi z eno platjo jezika izrekajo, v tem ko ga z drugo bičajo; nekaj, tretjič, zato ne, ker se „Domovina“ za svojo eksistencijo boji; kajti, če se je že „Novicam“ v pregreho štelo, da so Svetec-ovo opravičilo sprejele, kaj bi se še le ubogi „Domovini“ godilo, ko bi se predrznila s-va zagovarjati? Nekaj moramo pa o tej priliki vendar še sprožiti, in to je drugo, kar nas naši Lahji nče.

Naj tehtnejših razlogov eden, ki jih izust ali spisov zmernejše laške stranke v G. zoper uno slišimo ali čitamo, tiči v napovednem reku: *emancipazione, liberta d'azione*, t. j. prostodelavnost, samoosvoboditev, ali oprostitev od samosilstva opozicijske stranke. *Mutatis mutandis* tudi to lahko na naše razmere obrnemo. Ali, ker se razprava te reči ne da več primerno stisniti v okvir naslova „Gorica“, ki smo ga postavili temu stavku na čelo, moramo jo odložiti za drugi spis pod drugim nadpisom. Podoba našega mesta pa mislimo s časom še z drugih vidkov, z družih stališč posneti: Za zdaj bodi ta spis sklenjen. M.

Državni zbor.

Govor

državnega poslanca g. A. Černe-ta o soli. *)

(Konec).

Jez vem, da to popisovanje prav za prav ne spada v današnjo obravnavo, ki le sol zadeva. Vem, da bi bilo morebiti tačas, ko bo govorjenje o preuredbi katastra, bolj na pravem mestu. Toda, ker se mi zdi, da je moja dolžnost, tiste polajške na soli, kateri so našo sosedno deželo Istro in druge dežele doleteli, tudi za Gorico zahtevati, zato mi ni bilo mogoče zdržati se, da vam ne bi bil te slabe podobe naše dežele in našega ljudstva pred oči postavil.

Poslednjič pa moram visoko zbornico še ene reči opomniti, o kateri se je že tudi včeraj in danes v tihiši govorilo, to je, da je mnogo dežel, v katerih ni nikakoršnih solnih magazinov. Zato pa se mora sol daleč voziti, in vožnja in dobiček, kterega prekupci iščejo, storita, da cent soli v nekterih krajih po 2 gold. več stane kakor navadno. Mislite si gorato deželo, kakoršna je goriška na severni strani proti Koroškemu, kjer se ljudje skoraj s samo živinorejo pečajo, mislite si to deželo brez vseh cest in družih voznih pomočkov, in res ves ta kraj ima le eno cesto in še ta polje ravno pri laški meji na Koroško. Od te ceste do mnogih vasi in krajev je velikrat po 6 in po 10 ur. Če si vse to živo pred oči postavite, lahko bote razumeli in radi verjeli, da sol mora silno draga postati, predno pride v te kraje in se ondi na drobno prodaja. Iz tega bote pa tudi prevedeli, da ni mogoče, da bi se tako draga sol mogla živini dajati.

Moja gospoda! jez mislim, da sem vam dokazal, da, če se kteri deželi spodobi in je za njo pravično, da se jej sol pod navadno ceno prodaja, se to po pravici spodobi tudi pokneženi grofiji Gorici in Gradišcu.

*) Gl. I. 22.

Prebivalci tih dežel gotovo ne bi mogli razumeti, zakaj se je tak polajšek na soli, ki je sicer sam na sebi le majhen; sosedni isterski deželi in še drugim dovolil, ki gotovo niso na slabjem, njim pa odrekel.

Jez upam, da bo tudi ta sl. zbornica tako pravična kakor je bil zbor leta 1862. v svoji 153. seji, in v tem upanju storim ta-le predlog:

„Polajšek, ki je namenjen prebivalcem v Istri, da se jim ima cent soli po znižani ceni, to je po 4 gold. 16 kr. prodajati, naj se raztegne tudi na pokneženo grofijo Gorico in Gradišče.“

3. t. m. je imela zbornica poslancev prvo sejo po vinkostih ter lotila se glasovitih finančnih načrtov. Do navede misli obravnavo končati. Vrtela se bo večidel krog nasvetov večine in manjšine finančnega odbora, kakor smo ze uni pot povedali. Kaj in kako se sklene, povemo prihodnjic.

Ogled po svetu.

Austrija.

Dunajski časniki trdijo, da je apostoljskemu nunciju (papeževemu poročniku) na Dunaji ze došel iz Rima protest zoper *nonopotrjene carske postavce*. Minister za bogocastje, vit. Hasner, je razposlal vsem škofom prav bljuden in sladok *okrožni list*, v kterom jim potrdbo omenjenih postav uradno naznanja, g. minister zagotavlja, da vlada ne misli katoliške vere zatirati, marveč veljavo njeno se celo podpirati itd.

V *Koper* je došlo valed pritozb od ondašnje strani z Dunaju povelje, da ima nemščina koj nehati biti ueni jezik. Do sedaj se je, narveč, razlagala zgodovina v višem gimnaziju po nemški in vlada v Trstu je bila menda sprožila nasvet, da naj bi se tudi v spodnjih razredih nemščina za zgodovino vpeljala. — Slovonščina, oziroma srbo-hrvatščina bo zapovedau predmet samo za tiste učence, kateri so rojeni Slovenci ali Slovani; uenščina ravno tako za Nemce (ko bi jih kaj bilo!). — Opira se pa ministerski ukaz na §. 19. glavne drž. postave od 31. dec. 1867 zastran občnih državljanskih pravie. (O tej tudi za Gorico važni roči bomo še drugič govorili. V.)

V *Ljubljani* se napravlja društvo, čegar cilj in konec bodo varovati in zvrševati *ustavne narodne pravice na postavnih poti*. Orožje, s kterim bo to društvo naš narod branilo, bode edino samo: *pravo (das Recht)* v *majah temeljnih državnih postav*. Geslo društvu je: *narodno pravo na podslombi ustavi*. — Poslednje „Novice“ so prinesle vabilo k temu društvu. Nadjamo se, da je to vabilo temeljni kamen za rekonstrukcijo razrušene naše narodne politike.

Dopisi.

Iz *Postojne* (Govor. dr. Lavrič-a dne 17. maja t. l. o priložnosti, ko se je postojnska čitalnica odprla.)

Gospoda slavna!

Kdor živi v ptujih, daljnih deželah, gotovo nar bolj čuti in spoznava, da je domovina vsakemu premila. Kad se tam spominja kraja, v kterem je preživel presladka leta mladosti svoje, in človek ne miruje, dokler ne pride, dāsi morda po mnogih letih, obiskat svojega doma. — Na domu pa se mu zbujaajo žlahtni občutki in srce se mu milo rahlja. Še ljubši kakor poprej so mu stari znanci, nekdanji tovarši, mladostne njegove radosti in klerikrat tudi britkosti; vse bi ljubeč objel. Srčno pozdravlja tudi, kot stare prijatle, vse travnike in loge, vsak studenec, vsako drevó. Vse mu je krasno, vse sveto.

Tudi meni se je tako godilo, kedar sem iz daljnega Gradca prvičkrat prišel na svoj dom, v stari Premski grad. Enaki občutki so se v meni zbujaali, kedar sem obiskoval Postojno, kjer sem prva leta v šolo hodil. Pa bili so tukaj ti občutki še krepkeji, kajti tū se mi je svet že bolj odpiral, in vtisi so živeji ostali v moji duši. — Tukaj živi tudi rodbina, ktera mi je v žlahti, in me je vsak krat sprejela ljubeznjivo in prijazno, zatorej pozdravljam vse Postojnčane zdaj srčno z javnega tega besedišča.

Ena hiša v Postojni vendar pa mi je kalila v poznih letih radost mojo, in to je — *šola!*

Zagledavši jo od daleč sem se že gronko spou-

nil vsakrat, kako da so naš slovenske fante že prva leta tam mučili z nemščino.

Rekel sem mučili, kajti razumeli nismo skoro nič, in misliti, se potem takem nismo mogli vaditi; miselnost buditi, je pa poglavitna naloga tudi ljudske šole, in sleherni lahko vidi, da otrok ne zna in ne more misliti v tujem jeziku, saj še v maternem mu je to težavno. Ves trud je tedaj malo rodil in vse podučevanje je bilo puho. Ko bi se bili tujega jezika učili na podlagi materega, kar je naravno in navadno pri vseh drugih narodih; gotovo je, da bi bili laže in boljše napredovali. Tako smo pa zastajali, in v Ljubljani smo morali na podlagi slabo nam znane nemščine učiti se še drugega tujega—latinskega jezika, in to nam je bilo drugo in novo mučenje. —

Za Boga! kdo bi se rad spominjal takšnih šol, ktere so bile skozi in skozi napačno osnovane in nasprotne zdravim načelom pedagogičnim. Čuditi se je zares, da smo s prevelikim trudom vanj nekoliko storili.

Te šole, gospoda, so pa imele še poseben namen: namerjavale so, namreč, da bi bile v nas popolnoma ugasile mili rodilni čut—ljubezen do naroda. — In na tanko so izpolnemale to nalogo svojo. Saj vidimo, kako težavno, kako kasno se zhuja med slovensko inteligencijo in med bogatni našimi čut narodnosti, kako počasi se oživlja znanje čistega jezika našega, in da veliko njih celo nasprotuje razvoju narodnemu, ker jim je nesrečni ta sistem kot slana do čistega poparil ljubezen do naroda. In to je veliko zelo. Oj, koliko močnejša, koliko bogatejša bi bila Avstrija, da bi bili vsi Avstrijski Slavjani,— in je nas 18 milijonov,—narodno tako omikani, kakor želimo. Da pa niso, krive so nenarodne šole. — Po vsi pravici tedaj in srdlitega srca ključem temu slavjanskim dušam in srcem morivnemu staremu sistemu to, kar je zaslužil:— Pogine naj na vekomaj!

Gospoda! Vendar zmagal ni žalostni ta sistem; še živimo mi Slovenci, in tudi napredujemo, kar nam je le mogoče. Dokazov temu je veliko. Dokaz nam je tudi sedanja Postojnska šola. Slovenski glas ni več tam prepovedana, kazni vredna reč kakor poproj, in nadjamo se, da doživimo še drugih veliko boljnih časov.

Če se v šoli odmeva mili materni jezik, in, če učitelji podučujejo otroke ljubeznjivo, dasi tudi resno in oistro, gotovo ostane taka šola v predragem spominu, in če se stareji moške po očetovi hiši narajji spominjajo šole, dokaz je to nar boljji, da je bila šola izvrstna. —

Drug živ dokaz, da Slovenci zares napredujemo, je *Čitalnica vaša*, ktere se veselijo vsi Slovenci, in ktera obeta po današnji sijajni svečanosti, in po številu svojih slavnih družbenikov, da bode dolgo, da bode tudi sijajno živela. — S tem bo pa veliko koristila vsemu slovenskemu narodu.

Naša Postojna ima veliko krasnega pod zemljo, in je daleč krog po svetu znana po svoji sloveči jami. Naj bi nam pa tudi zunaj nad zemljo vsak čas imela pokazati kaj krasnega, naj bi nam kazal svojo slovensko-narodni značaj, da bodo vsi ptujci, razglaševaje po svetu krasoto podzemeljsko, tudi razglaševali Sloveniji na čast, da je ta kraj slovenski kraj.

In že ime „Postojna“ mora spodbadati vse tukajšne prebivavce, da se povzdignejo, kar se da.

Mogočni plič postojna v zračnih višavah daleč okrog kraljuje. Tako naj se tudi naša Postojna visoko visoko povzdigne v slovenski omiki, da bode v tem plemenitem zmislu *kraljevala na Notranjskem*, kakor ji to tiče po imenu, po legi, po številu stanovavcev in po zavodih svojih, ki jih ima že zdaj. Teža smo od njih mal gotovi; zatorej živila, živila Postojna naša!

Ob Soči 3. junija. — Velika vročina in suša nas pritiskate. Da bi dež izprosili, imeli smo Avčani na vinkoštni ponedeljek 1. t. m. procesijo k D. Mariji Snežnici nad Avčem. Že tisti dan je prišel jako pobleven pa močan dež. Včeraj je prišla procesija iz Kanala. Naše procesije so se vdeležili tudi Ročinci, pa vendar ne v tako obilnem številu kakor so želeli priti. Ostrašila jih je več ko polovico neka nesreča. Peljali so se prvi čez Sočo v stari poškovani majhni barki; bilo je 10 oseb. Barka se jim potone in vsi so v vodo poskakali, pa vendar, hvala Bogu, srečno vun izbredli; samo nekaj obleke jim je voda unesla. Ako je bila Soča po navadi velika, ne bi se bil morebiti nobeden rešil, zlasti pa ženske ne. Poslednji, to videti, so se vrnili.

Ta dogodek nas sili obrniti se na sl. c. kr. gosposko, da jako nevarno vožnjo ustavi, dokler se ne napravijo dobro in velike barke. *E. B. učitelj.*

Domači novičar.

(*Zrakoplavec H. Blondeau*). — Na vinkoštni ponedeljek smo imeli v Gorici nekaj posebnega gledati. Francoz H. Bl. se je vzdignil z balonom v zrak ter tako umetne gimnastične razvoje delal, da še na tleh bi se jim moral vsak čuditi. Ulegel in nagibal se je na vse načine; poštaval se glavo dol noge gori po koncu; playal itd. Letel je visoko, kolikor se da z očasom meriti, blizo kakor naš Mrzovec; trajalo je plavanje kako četrt ure. Vzdignil se je z živinskega trga za Gradom in rahlo padel na neko streho na Placuti, cerkvi nasproti. Iz prva je letel oblon proti severozahodu, potle se je obrnil proti jugozahodu.

Prihodnjo nedeljo 7. t. m. ob 6¹/₂ u. zvečer se vzdigne še enkrat in v zadnje. Vredno je priti ga gledat. — Henrik Blondeau se je spustil v zrak že 301 krat.

(*Birmanih*) je bilo v Gori o vinkoštih 570 otrok.

(*Birmavali bojo letos Nj. okc. prevzo. nadškof*): 13 tega meseca v Volčah, 14. v Tominu; 15. Podmevcu, 16. na Grahovem, 17. na Bukovem, 18. in 19. v Orlknom, 20. počitek v Orlknem, 21. na Št. Viški gori, 22. pri sv. Luciji. — Iz Gorice odrinejo 12. t. m.

(*G. Jakob Pušić*) duh. pomočnik v Podturnu gro za pomočnika na otok Grad.

(*Pri sv. Ignaciju v Gorici*) je g. Alpi beneficiat Renziger-jev in 3. kooperator

Skladovne ceste.

Deželni odbor goriški je razposlal te dni občinam na razgled in posvet načrt postav zastran tistih cest, za kterih vzdrževanje bodo morale v prihodnje občine skladati, ali pa same delati in popravljati jih. Tem cestam demo skladovne ali konkurenčijske. Razposlani načrt postav zastran teh takih cest so ima v letošnji sejni dobi našega deželnega zbora pretresati in zatrdno odobriti. Odbor praša torej poprej županstva, ali so z njegovim načrtom zadovoljna, in, ako ne, naj bi svoje mnenje o tem izrekla. — Da se ne bodo občine pozneje kesale, naj to reč zdaj dobro preudarijo, in, če se jim je kje kake krivice bati, naj to zdaj brž naznarijo. — „Domevina“ svetuje, naj bi občine izrekle, da bi jim bilo ljubše, da bi se jim vsaki njen kos ceste odmeril, da bi ga same delale, kakor da bi v denarjih za nje skladale. Kteri sosedje dotične katastralne vasi pa naj bi imeli hoditi cesto popravljati, ali vsi, ali samo tisti, kteri kaj davka plačujejo, to naj bi imela pravico določiti in med sabo poravnati občinska starešinstva sama vsako za svoj kos. *)

§ 13. medverske postave.

Odstavek drugi vleva, da se mora pri navadnih procesijah po trgih in ulicah, koder gre procesija, opustiti vse, kar jo utegne motiti ali jej v škodo biti (*was eine Störung oder Beeinträchtigung der Feier zur Folge haben könnte*). Pri nas v Gorici se je dosihmal skor vsakrat marsikaj godilo, kar je sprevod jako motilo, n. pr., da ljudje s klobukom na glavi ali celo samodko v ustih sred sprevoda gori in doli hodijo, po oknih in po oglih zijala prodajajo in na glas govoré itd. Bodimo videli letos na sv. Teo, ali bo novi paragraf 13 močnejši, ko veljava stare policijske palice.

Drobtinca.

Nova dekanija v nadškofiji Goriški! Nek nov Kristof Kolumbus in Amerigo Vespucci v isti osebi je našel ni davno novo dekanijo — *Kumsko (ali Konjsko)*. Tó kaže, kako natančen in znajden deželopisec je omenjeni gospod.

Borani kurs 3. junija. Metall. 56:55; narodno posojilo 62:60; London 116:40; adžjo srebra 114:50; cekini 5:50.

Listnica C. F. V. na R. Drugi krat; g. Št. V. za danes prepoznó došlo, prihodnjic.

*) Ker županstva razkaz skladovnih cest in občin, na ktere ta ali ta cesta spada, že v rokah imajo, ni tako nujno, da bi „Dem.“ dotični načrt postav že danes priobčati morala. Zarad pomanjkanja prostora v tem listu prinese ga za druge čitatelje prihodnjic. Vr.